

Word of Faith en de vroege ketterijen: Overeenkomsten en verschillen

1. Gnosticisme: verborgen kennis en geestelijke wetten

Het gnosticisme leerde dat de mens door bijzondere kennis (*gnosis*) en het inzicht in een 'goddelijke vonk' in zichzelf toegang kreeg tot hogere geestelijke werkelijkheden.

Parallellen

Binnen sommige Word of Faith-kringen klinkt iets vergelijkbaars:

- Succes hangt af van het kennen en toepassen van verborgen geestelijke principes;
- Geloof wordt soms voorgesteld als een wet die je moet 'doorgronden';
- In extreme gevallen (de zogeheten '*Little Gods*'-leer) wordt gesteld dat de mens in de geest van exact dezelfde goddelijke substantie is als God zelf.

Hierdoor verschuift het accent van Gods soevereine handelen naar het correct toepassen van geestelijke geheimenissen en de goddelijke potentie van de mens.

Verschil

Het klassieke gnosticisme was radicaal dualistisch: het ontkende de goedheid van de materiële schepping en vaak ook de ware, fysieke menswording van Christus. Dat doet de Word of Faith-beweging beslist niet; zij waardeert de materiële wereld juist zózeer dat materiële zegen als een direct doel van het geloof wordt gezien.

2. Stoïcisme: universele geestelijke wetten

Het stoïcisme leerde dat het universum volgens vaste, onpersoonlijke en rationele natuurwetten functioneert waar alles aan onderhevig is.

Parallellen

Sommige WoF-leraren spreken over:

- De 'wet van geloof';
- De 'wet van belijden';
- Geestelijke wetten die — mits juist geactiveerd — altijd exact hetzelfde, voorspelbare resultaat geven.

Hierdoor kan geloof meer op een onpersoonlijke natuurwet of een mechanisme gaan lijken dan op een levende vertrouwensrelatie met God. In het Nieuwe Testament is geloof echter primair relatie en vertrouwen, niet het bedienen van een geestelijke machine.

3. Neoplatonisme: de kracht van het onzichtbare

Het neoplatonisme kende een sterke hiërarchische nadruk op de superieure geestelijke werkelijkheid bóven de lagere, zichtbare wereld.

Parallellen

Binnen bepaalde Word of Faith-leringen:

- Wordt de geestelijke wereld gezien als de absolute 'bron' die de zichtbare wereld dicteert;
- Wordt gesproken over het 'creëren' of 'trekken' van zaken vanuit de geest naar de natuurlijke wereld;
- Krijgen menselijke gedachten en woorden een bijna bovennatuurlijke, scheppende kracht.

De Bijbel leert weliswaar dat de onzichtbare wereld werkelijk is, maar reserveert daadwerkelijke scheppende macht (*creatio ex nihilo*) uiteindelijk voor God alleen.

4. Montanisme: voortdurende openbaringen

Het montanisme legde in de vroege kerk een extreme nadruk op nieuwe profetieën, extatische ervaringen en directe, bovengrondse leiding van de Geest die boven de gevestigde orde stond.

Parallellen

In sommige WoF-kringen:

- Krijgt 'persoonlijke openbaring' (*rhema*-woord) soms een groter praktisch gezag dan de geschreven tekst (*logos*);
- Worden uitspraken van gezaghebbende predikers ("gezalften") nauwelijks getoetst aan de gezonde leer;
- Kan de subjectieve geestelijke ervaring belangrijker worden dan zorgvuldige schriftverklaring (exegese).

Hier ontstaat het gevaar dat de actuele, persoonlijke openbaring de objectieve Schrift gaat overheersen.

5. Docetisme: weinig parallellen

Het docetisme ontkende dat Christus werkelijk van vlees en bloed was (Hij leek alleen mens). Hier zijn binnen WoF nauwelijks directe parallellen te vinden. Wel ontstaat er door de sterke nadruk op overwinning soms een sterk geïdealiseerd beeld van het christelijke leven, waarin menselijke zwakheid, ziekte en lijden theologisch nauwelijks een legitieme plaats krijgen.

6. Manicheïsme: dualistische strijd

Het manicheïsme zag goed en kwaad als twee bijna gelijkwaardige, kosmische machten die in een eeuwige strijd zijn verwekt.

Parallellen

Sommige Word of Faith-leraren leggen een disproportioneel zware nadruk op:

- Territoriale geesten en het in kaart brengen van demonische bolwerken;

- Het idee dat satan Gods plannen effectief kan blokkeren tenzij gelovigen ingrijpen;
- Voortdurende, intensieve geestelijke oorlogsvoering om doorbraken te forceren.

Hoewel de Bijbel de realiteit van de geestelijke strijd glashelder bevestigt, leert zij nergens dat satan een autonome tegenmacht is die op gelijke hoogte staat met God. God blijft te allen tijde absoluut soeverein.

De historische en psychologische context

De directe wortel: New Thought

Hoewel de parallellen met de vroege kerkvaders theologisch treffend zijn, ligt de directe historische oorsprong van de Word of Faith-beweging niet in de vroege kerk, maar in de 19e-eeuwse **New Thought-beweging** (met denkers als Phineas Quimby en later de theoloog E.W. Kenyon). New Thought introduceerde het idee van '*mind over matter*' en de wet van mentale aantrekkingskracht. De Word of Faith-beweging heeft deze metafysische principes destijds 'verchristelijkt' door de kracht van de menselijke geest te herdefiniëren als 'het opstaan in geloof' en 'positieve belijdenis'.

De positieve intentie

Om de beweging recht te doen, moet de onderliggende motivatie worden genoemd: WoF ontstond grotendeels als een felle reactie tegen een fatalistisch, passief christendom waarin gelovigen zich lijdzaam neerlegden bij elk echec onder het mom van "het zal Gods wil wel zijn". De intentie van WoF is om gelovigen te activeren, hen te wijzen op hun autoriteit in Christus en hen te bemoedigen om vrijmoedig op Gods beloften te vertrouwen. Het theologische probleem ligt dus niet bij deze actieve houding, maar bij het doorschieten daarin.

De grootste overeenkomst: van Gods soevereiniteit naar geestelijke techniek

De diepste parallel met de historische dwalingen ligt in een gemeenschappelijk patroon. In de vroege kerk bestreden de orthodoxe kerkvaders telkens weer de menselijke neiging om:

1. Gods handelen voorspelbaar en beheersbaar te maken;
2. Vaste spirituele formules en wetmatigheden te ontwikkelen;
3. De sturende rol van de mens te vergroten ten koste van Gods vrijmacht.

Binnen (extreme) delen van de Word of Faith-beweging treedt exact diezelfde verschuiving op wanneer geloof verandert van een *vertrouwen op een Persoon* in een *methode om een systeem te activeren*.

Conclusie

Het is cruciaal om te differentiëren: de Word of Faith-beweging is een breed spectrum. Sommige predikers blijven dicht bij de klassieke evangelische traditie en benadrukken simpelweg de goedheid van God. Anderen radicaliseren en spiegelen — bewust of onbewust — oude patronen die de vroege kerk reeds heeft afgewezen.

Vroege stroming / Wortel	Mogelijke parallel binnen Word of Faith
Gnosticisme	Nadruk op <i>kennis</i> van principes; extreme 'Little Gods'-leer.
Stoïcisme	Geloof gepresenteerd als een onbuigzame, mechanische <i>geestelijke wet</i> .
Neoplatonisme	De onzichtbare wereld als dwingende blauwdruk; scheppende kracht van woorden.
Montanisme	Subjectieve <i>persoonlijke openbaringen</i> die boven de exegese van de Schrift staan.
Manicheïsme	Een bijna dualistische focus op <i>geestelijke strijd</i> en de macht van de vijand.
New Thought (19e eeuw)	De historische bron voor het idee dat woorden en gedachten de materiële realiteit vormgeven.